

Wiad. entomol.	21 (1): 11-17	Poznań 2002
----------------	---------------	-------------

Nowe dane o występowaniu chrząszczy z plemienia *Agathidiini*
(*Coleoptera: Leiodidae: Leiodinae*)
na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej

New data on the distribution of the tribe *Agathidiini* (*Coleoptera: Leiodidae: Leiodinae*) in Wielkopolska-Kujawy Lowlands

PAWEŁ JAŁOSZYŃSKI¹, SZYMON KONWERSKI²

¹ul. Wieniecka 30/105, 87-800 Włocławek

²Zakład Zoologii Systematycznej, UAM, ul. Fredry 10, 61-701 Poznań

ABSTRACT: New distributional data for 14 species of *Agathidiini* (*Coleoptera: Leiodidae*) in Wielkopolska-Kujawy Lowlands are presented. *Anisotoma orbicularis*, *Amphicyllis globus*, *Agathidium confusum* and *A. varians* are the new species for that area; very old data concerning *Anisotoma axillaris*, *A. castanea*, *Amphicyllis globiformis*, *Agathidium nigripenne* and *A. laevigatum* are confirmed with new findings.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Leiodidae*, *Leiodinae*, *Agathidiini*, new records, Wielkopolska-Kujawy Lowlands, W Poland.

Plemię *Agathidiini* (*Coleoptera: Leiodidae*), reprezentowane jest w faunie Polski przez 24 gatunki należące do 4 rodzajów. Ostatnia praca dotycząca najliczniejszego w gatunki rodzaju *Agathidium* PANZER, 1797 (KILIAN, BOROWIEC 1998) podsumowuje dane dotyczące występowania należących do niego gatunków na terenie kraju oraz zawiera uaktualniony klucz do ich oznaczania.

Jedynie 10 gatunków z omawianego plemienia zostało wcześniej stwierdzone na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej, przy czym większość danych pochodzi sprzed kilkadziesiąt lat (BAŁAZY i in. 1974; BURAKOWSKI i in.

1978; KILIAN, BOROWIEC 1998). Stosunkowo niewielka ilość informacji wynikać może ze skrytego trybu życia tych chrząszczy oraz trudności w ich oznaczaniu. Wiele gatunków uznawanych za rzadkie, jest prawdopodobnie znacznie szerzej rozsiedlonych (KUBISZ 1995).

Poniżej podajemy nowe stanowiska 14 gatunków z plemienia *Agathidiini* na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej. W celu uzupełnienia informacji o środowiskach występowania grzybinków (BURAKOWSKI i in. 1978; NUNBERG 1987), zamieszczamy dokładne opisy stanowisk, na których były przez nas odławiane.

Okazy dowodowe znajdują się w kolekcjach autorów.

W tekście zastosowano następujące skróty nazwisk zbieraczy: SK - SZ. KONWERSKI; PJ - P. JAŁOSZYŃSKI.

Anisotoma axillaris GYLLENHAL, 1810

– Kowal ad Włocławek (UTM: CD72), 13 VIII 1998, 1 ex., leg. PJ, poręba sosnowa, pod korą pniaka sosnowego.

Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podawany w pierwszej połowie XX wieku (BURAKOWSKI i in. 1978).

Anisotoma castanea (HERBST, 1792)

– Puszczykowo ad Poznań (XT29), 28 II 1998, 1 ex., leg. PJ, pod korą leżącego pnia wierzbowego; 17 VI 1998, 1 ex., leg. PJ, pułapka Barbera w lesie sosnowym;

– Chłudowo vic. ad Biedrusko (XU22), 11 V 1998, 1 ex., leg. SK, pod odstającą korą pniaków sosnowych.

Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podawany w pierwszej połowie XX wieku (BURAKOWSKI i in. 1978).

Anisotoma glabra (KUGELANN, 1794)

– Puszczykówko ad Poznań (XT29), 7 V 1994, 5 exx., leg. PJ, pod korą martwej, stojącej sosny;

– Promno ad Poznań (XU51), 22 VIII 1998, 1 ex., leg. PJ, pod korą olchy leżącej na torfowisku;

– Lusowo ad Poznań (XU11), 1 V 1999, 3 exx., leg. SK, pod przegrzybiałą korą sosny na brzegu Jeziora Lusowskiego;

– Włocławek (CD63), 15 VIII 1997, 2 exx., leg. PJ, las sosnowy, pod korą sosny.

Gatunek wykazany wcześniej z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (BAŁAZY i in. 1974), jednak informacja ta nie została uwzględniona w Katalogu Fauny Polski (BURAKOWSKI i in. 1978).

Anisotoma humeralis (FABRICIUS, 1792)

- Puszczykowo ad Poznań, 11 VI 1997, 2 exx., leg. PJ, w próchnie buka;
- Osowa Góra ad Poznań (XT29), 16 V 1994, 1 ex., leg. E. BARANIAK, samolówka świetlna;
- Chludowo vic. ad Biedrusko, 12 IX 1998, 1 ex., leg. SK, w spróchniałym pniu brzozy;
- Promno ad Poznań, 22 VI 1993, 1 ex., leg. PJ, polana w lesie bukowym, na roślinności;
- Lusowo ad Poznań, 15 V 1997, 15 exx., leg. SK, w hubie na spróchniałym pniu brzozy;
- Rogalin (XT39), 24 IV 1999, 19 exx., leg. PJ, na hubach rosnących na pniach brzoź (pojaw masowy).

Gatunek często spotykany i występujący licznie, jednak z obszaru Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podany ostatnio w 1974 roku (BAŁAZY i in. 1974). Doniesienia uwzględnione w „Katalogu Fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1978), odnoszą się do pierwszej połowy XX wieku.

Anisotoma orbicularis (HERBST, 1792)

- Biedrusko vic. ad Poznań (XU32), 3 VIII 1998, 1 ex., leg. SK, w spróchniałym pniu brzozy.

Gatunek nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Amphicyllis globiformis (C. R. SAHLBERG, 1833)

- Pobiedziska ad Poznań (XU51), 8 V 1994, 2 exx., leg. PJ, w ziemi przesiąkniętej sokiem z pniaka świeżo ściętej brzozy.

Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podawany w pierwszej połowie XX wieku (BURAKOWSKI i in. 1978).

Amphicyllis globus (FABRICIUS, 1792)

- Puszczykowo ad Poznań, 6 II 1999, 1 ex., leg. PJ, wysiany ze ściółki u podnóża starej wierzby; 23 VII 2000, 1 ex., leg. PJ, to samo stanowisko;
- Radojewo vic. ad Poznań (XU31), 26 VI 1998, 2 exx., leg. SK, w ściółce wokół pnia spróchniałej wierzby;

- Promno ad Poznań, 27 III 1999, 2 exx., leg. PJ, pas zarośli olchowych pomiędzy lasem mieszanym (buk, dąb, brzoza, sosna) a polami, ściółka; 23 X 1999, 1 ex., leg. PJ, zarośla leszczynowe, ściółka pod leżącym pniem sosny; 9 VII 2000, 1 ex., leg. PJ, ściółka w olsie;
- Lusowo ad Poznań, 8 V 1999, 1 ex., leg. SK, pas zadrzewień śródpolnych – ściółka; 15 XI 1999, 1 ex., leg. SK, pułapka Barbera na obrzeżu olsu;
- Obrzycko ad Poznań (XU04), 5–10 VI 2000, 1 ex., leg. SK, pułapka Barbera na obrzeżu lasu sosnowego;
- Rogalin, 24 IV 1999, 1 ex, leg. PJ, na hubie rosnącej na leżącym pniu brzozy. Gatunek nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Agathidium (Neocele) confusum BRISOUT, 1863

- Rogalin, 24 IV 1999, 2 exx., leg. PJ, pod korą leżącego pnia brzozy, na słuzowcach.
Gatunek nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Agathidium (Neocele) nigripenne (FABRICIUS, 1792)

- Puszczykowo ad Poznań, 28 II 1998, 2 exx., leg. PJ, pod korą pnia wierzbowego;
- Rogalin, 24 IV 1999, 2 exx., leg. PJ, pod korą leżącej na ziemi gałęzi dębowej;
- Radojewo ad Poznań, 14 IV 1999, 1 ex., leg. PJ, pod korą leżącego pnia wiązu;
- Lusowo ad Poznań, 1 V 1999, 1 ex., leg. SK, pod przegrzybiałą korą sosny w lesie dębowo-sosnowym;
- Poznań - Cytadela (XU31), 6 IV 1997, 10 exx., leg. PJ, pod bardzo mokrą korą leżącej topoli czarnej; 23 VIII 1998, 1 ex., leg. SK, pod odstającą korą topoli czarnej; 27 IV 1999, 1 ex., leg. PJ, pod korą pniaka topoli czarnej; 4 V 1999, 2 exx., leg. PJ, pod korą leżącego pnia topoli czarnej.

Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podany tylko raz, w latach trzydziestych XX wieku (BURAKOWSKI i in. 1978).

Agathidium (Neocele) rotundatum (GYLLENHAL, 1827)

- Puszczykowo ad Poznań, 11 IV 1999, 1 ex., leg. PJ, w próchnie pniaka liściastego zasiedlonego przez mrówki *Lasius* sp.;

- Chludowo vic. ad Biedrusko, 29 III 1998, 1 ex., leg. SK, na mokrym od soku pniu brzozy.
Ostatnio odławiany w Rudzie Milickiej (KILIAN, BOROWIEC 1998).

Agathidium (Neoceble) varians BECK, 1817

- Puszczykowo ad Poznań, 25 II 1995, 1 ex., leg. PJ, las bukowy, w próchnie buka; 17 X 1998, 3 exx., leg. PJ, las bukowy, na gałęzi dębowej leżącej pod ściółką;
- Szreniawa ad Poznań (XT29), 26 V 2000, 1 ex., leg. SK, pod przegrzybiałą korą leżącego pnia;
- Chludowo vic. ad Biedrusko, 29 III 1998, 1 ex., leg. SK, na mokrym od soku pniaku brzozowym;
- Radojewo ad Poznań, 18 III 1998, 1 ex., leg. SK, ściółka wokół spróchniałego pnia wierzby;
- Promno ad Poznań, 24 I 1999, 1 ex., leg. PJ, ściółka pod topolami na brzegu śródleśnego bajora; 27 II 1999, 2 exx., leg. PJ, ściółka w zaroślach leszczynowych; 14 III 1999, 1 ex., leg. PJ, las bukowo-dębowy, ściółka; 27 III 1999, 1 ex., leg. PJ, las bukowy, ściółka pod pniem brzozy; 27 III 1999, 3 exx., leg. PJ, las bukowy, opuszczone mrowisko w pniaku dębowym; 17 IV 1999, 4 exx., leg. PJ, las bukowy, ściółka pod pniakiem jawora, 12 II 2000, 3 exx., leg. PJ, buczyna, ściółka; 2 VII 2000, 1 ex., leg. PJ; 9 VII 2000, 2 exx., leg. PJ, ściółka w olsie;
- Poznań - Cytadela, 25 VIII 1998, 8 exx., leg. PJ, pod korą leżącego pnia liściastego.
Gatunek nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Agathidium (Agathidium) atrum (PAYKULL, 1798)

- Puszczykowo ad Poznań, 28 II 1998, 1 ex., leg. PJ, pod korą pnia wierzbowego;
- Biedrusko vic. ad Poznań, 8 - 20 IV 2000, 2 exx., leg. P. SIENKIEWICZ, pułapka Barbera w świetlistej dąbrowie;
- Pobiedziska ad Poznań, 20 IX 1998, 1 ex., leg. PJ, las bukowy, pod korą leżącej brzozy;
- Promno ad Poznań, 27 III 1999, 2 exx., leg. PJ, las bukowy, ściółka pod pniem brzozy; 10 IV 1999, 1 ex., leg. PJ, ściółka w zaroślach wierzbowych na obrzeżu olsu; 2 X 1999, 1 ex., leg. PJ, las mieszany, ściółka wokół pniaka

brzozowego; 23 X 1999, 1 ex., 6 XI 1999, 1 ex., 6 II 2000, 1 ex., leg. PJ, ściółka w zaroślach leszczynowych; 11 XI 1999, 1 ex., leg. PJ, las bukowy, ściółka wokół leżących kłód dębowych;

– Poznań - Cytadela, 28 X 1999, 1 ex., leg. PJ, ściółka pod klonem.

Brak danych odnośnie występowania tego gatunku na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej w Katalogu Fauny Polski (BURAKOWSKI i in. 1978). Wymieniony jest z tego obszaru przez KILIAN i BOROWCA (1998), bez podania konkretnego stanowiska.

Agathidium (Agathidium) laevigatum ERICHSON, 1845

– Promno ad Poznań, 27 II 1999, 1 ex., leg. PJ, las bukowy, ściółka pod starą topolą czarną na brzegu śródleśnego bajora, 13 XI 1999, 1 ex., leg. PJ, las bukowy, ściółka pod chrustem brzozowym na brzegu śródleśnego bajora;

– Puszczykówko ad Poznań, 24 IV 1999, 1 ex., leg. PJ, brzeg Warty, na grzybach bedłkowatych rosnących na częściowo zanurzonej w wodzie kłodzie liściastej;

– Radojewo vic. ad Poznań, 1 ex., leg. SK, ściółka wokół spróchniałego pnia wierzby.

Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podawany w drugiej połowie XIX i pierwszej połowie XX wieku (BURAKOWSKI i in. 1978).

Agathidium (Agathidium) seminulum (LINNAEUS, 1758)

– Puszczykowo ad Poznań, 10 IV 1998, 1 ex., leg. PJ, pod korą leżącej sosny; 28 II 1999, 1 ex., leg. PJ, las bukowy, ściółka; 11 IV 1999, 1 ex., leg. PJ, las mieszany (dąb, buk, sosna), pod korą pniaka dębowego;

– Szreniawa ad Poznań, 26 V 2000, 4 exx., leg. SK, pod przegrzybiałą korą leżącego pnia;

– Jarosławiec ad Poznań (XT29), 19 IV 1997, 2 exx., leg. PJ, w próchnie pniaka sosnowego;

– Lusowo ad Poznań, 1 V 1999, 5 exx., leg. SK, pod odstającą korą pniaków sosnowych; 23 V 1999, 1 ex., leg. SK, pułapka Barbera na obrzeżu olsu;

– Promno ad Poznań, 14 III 1999, 1 ex., leg. PJ, las bukowo-dębowy, ściółka na brzegu śródleśnego bajora; 10 IV 1999, 2 exx., leg. PJ, pod korą pniaka liściastego zasiedlonego przez mrówki *Lasius* sp.; 23 X 1999, 1 ex., 6 XI 1999, 2 exx., 11 XI 1999, 1 ex., leg. PJ, zarośla leszczynowe, ściółka pod leżącym pniem sosnowym; 11 XI 1999, 1 ex., leg. PJ, las bukowy, ściółka wokół kłód dębowych; 8 I 2000, 10 exx., leg. PJ, w próchnie buka; 2 VII 2000, 1 ex., leg. PJ; 9 VII 2000, 1 ex., leg. PJ, ściółka w olsie;

– Rogalin, 8 V 1999, 2 exx., leg. PJ, pod korą dębu;

- Kowal ad Włocławek, 13 VIII 1998, 1 ex., leg. PJ, poręba sosnowa, pod korą pniaka sosnowego;
- Włocławek, 3 IV 1999, 3 exx., leg. PJ, ściółka w zaroślach wierzbowych na torfowisku;
- Puszcza Notecka: Hamrzysko (WU55), 7 IV 1994, 4 exx., 9 IV 1994, 5 exx., leg. PJ, zarośla brzożowe, pod korą leżących brzoż.

Gatunek bardzo pospolity, na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej ostatnio wykazywany z Rudy Milickiej (KILIAN, BOROWIEC 1998).

SUMMARY

The tribe *Agathidiini* (*Coleoptera: Leiodidae, Leiodinae*) is represented in Poland by 24 species belonging to 4 genera. So far 10 species have been recorded from the Wielkopolska-Kujawy Lowlands. On the basis of the authors' collections some new localities for the species are presented. Four species: *Anisotoma orbicularis* (HERBST, 1792), *Amphicyllis globus* (FABRICIUS, 1792), *Agathidium (Neoceble) confusum* BRISOUT, 1863 and *Agathidium (Neoceble) varians* BECK, 1817 are reported from the Wielkopolska-Kujawy Lowlands for the first time. *Anisotoma axillaris* GYLLENHAL, 1810, *Anisotoma castanea* (HERBST, 1792), *Amphicyllis globiformis* (C. R. SAHLBERG, 1833), *Agathidium (Neoceble) nigripenne* (FABRICIUS, 1792) and *Agathidium (Agathidium) laevigatum* ERICHSON, 1845 were recorded in the area at the beginning of 20th century; the occurrence of these species is now confirmed by new findings.

PIŚMIENNICTWO

- BALAŻY S., GIDASZEWSKI A., MICHALSKI J. 1974: Badania nad fauną ksylofagów Wielkopolskiego Parku Narodowego, cz. 1. Bad. fizjogr. Pol. zach., ser. C, **27**: 83-102.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1978: Chrząszcze *Coleoptera* – *Histeroidea* i *Staphylinoidea* prócz *Staphylinidae*. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **5**: 1-356.
- KILIAN A., BOROWIEC L. 1998: Revision of Polish species of the genus *Agathidium* PANZER, 1797 (*Coleoptera: Leiodidae*). Pol. Pismo ent., **67**: 65-102.
- KUBISZ D. 1995: przyczynek do rozsiedlenia *Leiodidae* (*Coleoptera*) w Polsce. Wiad. entomol., **14** (1): 56.
- NUNBERG M. 1987: Chrząszcze – *Coleoptera*, Grzybinki – *Leiodidae*. Klucze do oznaczania owadów Polski, Warszawa, XIX, **15**: 1-59.